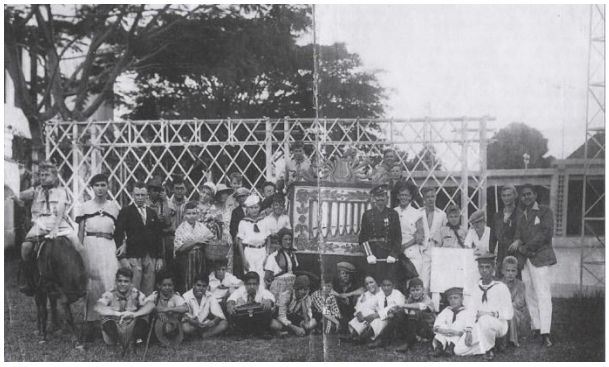
Piet Winkelaar

Vrijheid in herdenken

Pieter (Piet) Hendrik Winkelaar werd geboren op 5 mei 1920 in Padang, Sumatra, NOI. Hij was de zoon van Henrik Marinus Winkelaar (1889) en Maria Catharina van Soest (1890). Zijn ouders zijn ‘met de handschoen’ getrouwd in 1919. Op 12 november 1923 werd in Padang de tweeling Paul en Victor geboren.

Piet was lid van scouting en zat bij Groep 13 Oranje troep in Bandung. Zijn groep deed mee aan festiviteiten ter ere van het huwelijk van Prinses Juliana en Prins Bernhard in 1937. De scouts van Groep 1 Kaki en Groep 13 Oranje beelden een marktscene uit. In 1938 slaagde hij voor het einddiploma 5 jarig HBS-B aan het Christelijk Lyceum in Bandung. Piet wordt daarna adjunct controleur bij de PTT.

Piet was tijdens de mobilisatie militie sergeant tweede klas en was gelegerd in Djokjakarta. Hij werd krijgsgevangen gemaakt en geinterneerd. Op 15 januari 1943 vertrok hij met de Harugiku Maru 2 (ook aangeduid als Van Waerwijck, een oud-KPM-schip) met 3188 krijgsgevangenen (allen Nederlanders) uit Batavia naar Singapore; de krijgsgevangenen waren merendeels afkomstig uit het kamp Kampong Makassar,. Tijdens de overtocht van de Java-zee was geen schip te zien, ook geen begeleidend schip. Dit transport is bekend als Java Party 9, het 9e krijgsgevangenen-transport dat van Java vertrok. Na drie dagen kwam het schip aan in Singapore en werden de krijgsgevangenen met vrachtauto’s over-gebracht naar het Changi-kamp. Van daar werden ze per trein overgebracht naar Thailand om te werken aan de Birmaspoorweg.

De Birma-Siamspoorweg, Birmaspoorweg of Dodenspoorlijn was een spoorlijn van 415 km tussen Non Pladuk in Thailand (Siam) en Thanbyuzayat in Myanmar (Birma). De spoorlijn was voor de Japanse bezetters nodig om een directe verbinding naar de kust van Birma te creëren, zodat Japanse schepen niet meer om het hele schiereiland hoefden te varen.

Het werk aan de spoorlijn begon op 16 september 1942 en werd 16 maanden later voltooid. Er werd gebruikt van oude spoorlijnen die onder andere op Java en andere bezette gebieden in Zuidoost Azië ontmanteld werden. De Japanners maakte gebruik van krijgsgevangenen en burgers om de spoorlijn aan te leggen. Er werd aan de beide uiteinden van de spoorlijn in Thailand en in Birma begonnen met werken. Alle krijgsgevangenen werden in groepen onder de kampen verdeeld die naast de rivieren Khwae Yai en Khwae Noi waren geplaatst. Als een traject klaar was, ging een groep naar een volgend werkkamp om aan een volgende traject te werken. In de zomer van 1943 werd de zogeheten ‘Speedo-tijd’ door de Japanners ingevoerd. De dwangarbeiders moesten zich dubbel inspannen om het spoor af te krijgen. De dwangarbeiders ontmoeten elkaar in oktober 1943 in Konkuita.

Tijdens de aanleg stierven per dag gemiddeld 75 arbeiders.15 000 krijgsgevangenen stierven aan uitputting, ziekte en ondervoeding (7000 Britten, 4500 Australiërs, 130 Amerikanen en 3000 Nederlanders). Daarnaast stierven ongeveer 100 000 Thaise en Indonesische romoesja's en Birmaanse en Maleisische dwangarbeiders bij de aanleg.

Na de voltooiing van de spoorweg in december 1943 bestond het werk uit onderhoud en reparatie van schade door geallieerde bommenwerpers. Ook moest er bijvoorbeeld hout gekapt worden om de stoomtreinen te laten rijden. De werkkampen lagen vaak naast vitale punten van de spoorweg, waardoor bombardementen ook veel slachtoffers en gewonden onder de dwangarbeiders maakten. Op een aantal plekken werden ook hospitaalkampen ingericht. Een deel van de krijgsgevangenen die gewerkt hadden aan de aanleg, werden als dwangarbeider naar Japan verscheept.

Zijn broer Paul werd krijgsgevangen genomen en geïnterneerd. Hij kwam terecht in het Havenkamp in Saigon. Zijn broer Victor kwam terecht in kamp Fukuoka 8B in Japan. Zijn vader werd geinterneerd in Thimahi en overleed op 12 april 1944 in Tjimahi. Zijn moeder zat in kamp Tjihapit in Bandung.

Meer informatie

Sumatra-bode » 06 sep 1919 - Art. 22 | Delpher
Sumatra-bode » 14 nov 1923 - Art. 22 | Delpher
Moesson | 1 november 2001 | pagina 5 - Moesson Digitaal Tijdschriftenarchief (pictura-dp.nl)
Moesson | 1 juli 2001 | pagina 9 - Moesson Digitaal Tijdschriftenarchief (pictura-dp.nl)
Tong Tong | 15 augustus 1971 | pagina 13 - Moesson Digitaal Tijdschriftenarchief (pictura-dp.nl)
Japanse interneringskaarten | Nationaal Archief
Java Party 12 (japansekrijgsgevangenkampen.nl)
Saigon (japansekrijgsgevangenkampen.nl)
Java Party 10 (japansekrijgsgevangenkampen.nl)
Kampen in Japan (japansekrijgsgevangenkampen.nl)
Fukuoka 8B, Yamano: naamlijst (297 namen) (japansekrijgsgevangenkampen.nl)
Naamlijst Fukuoka 8B
Harugiku Maru
Birma-Siam-spoorweg (japansekrijgsgevangenkampen.nl)
Hendrik Marius Winkelaar (oorlogsgravenstichting.nl)
Birma-Siam-spoorweg - Wikipedia
De Birma-spoorlijn - Spoorlijn van de dood | Historiek
Birma-Siam Spoorweg - SHBSS
Bandoeng (japanseburgerkampen.nl)

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op http://vrijheid.scouting.nl voor meer informatie en alle andere verhalen.